

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

<p>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ</p> <p>1. Датум и орган који је именовано комисију: Наставно-научно веће Филолошког факултета, 7. 03.2018.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. Ментор: др Јасна Стојановић, редовни професор, Филолошки факултет, Београд, изабрана у звање 3.05. 2015.год. Ужа научна област: Шпанска књижевност.</p> <p>2. Члан комисије: др Александар Јерков, редовни професор, Филолошки факултет, изабран у звање 22.06.2016. Ужа научна област: Српска књижевност.</p> <p>3. Члан комисије: др Ивана Лончар, доцент, Универзитет у Задру, изабрана у звање 18.06.2015. Ужа научна област: Шпански језик.</p>
<p>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</p> <p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Милица, Милан, Иносављевић Вучетић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 21.12.1984. Сремска Митровица</p> <p>3. Датум одбране, место и назив мастер рада: „Сценска лутка као наставно средство у учионици шпанског језика: утицај на импровизацију и аутентично говорно стваралаштво у зависности од узраста и нивоа знања детета“</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање мастера: Хиспанистика, примењена лингвистика</p>
<p>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Шпанске теме у југословенској књижевној периодици 30-их година XX века на српскохрватском говорном подручју</p>
<p>IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Докторска дисертација има 260 компјутерски сложених страница. Подељена је на три целине и на четрнаест поглавља: I. 1. Увод. 2. Методолошки оквир А. 3. Методолошки оквир Б. 4. Историјски оквир, друштвенополитичка ситуација и економске прилике у Шпанији. 5. Интелектуална традиција, политизација културних и националних питања и институционално окружење у Шпанији. 6. Историјски оквир, друштвенополитичка ситуација и економске прилике у Југославији. 7. Културнообразовна клима, институционално окружење, успон комунизма и одзив Југословена у Шпанском грађанском рату. 8. Аналогије и паралелни токови историја Шпаније и Југославије. II. 9. Шпанске теме у преводној књижевности у југословенској периодици тридесетих година XX века на српскохрватском говорном подручју. 10. Нефикционални жанрови. 11. Информативни блок. 12. Поезија наших аутора инспирисана Шпанијом. III. 13. Слика Шпаније у југословенској периодици тридесетих година XX века на српскохрватском говорном подручју. На крају тезе налазе се: 14. Закључак. 15. Извори. 16. Секундарна литература. 17. Прилог тези. У уводним поглављима I. 1, I. 2. и I. 3. кандидаткиња излаже циљеве своје докторске дисертације и образлаже методолошке инструменте коришћене у њој - теорију полисистема и имагологију. Кратак</p>

приказ историјског развоја главних теоријских постулата ових методолошких приступа, као и преглед постојеће критичке литературе, изложени су у овим сегментима дисертације. Кандидаткиња се осврнула на проблематику коју покреће рад са периодиком и објаснила кључна прелиминарна питања (дистинкције књижевна – некњижевна периодика; српскохрватска - српска периодика; одређење временског оквира истраживања). Такође је образложила усвојене критеријуме систематизовања корпуса и класификовања шпанских тема. У главама **I.4**, **I.5** и **I.6**. говори се о друштвеном и културном контексту Шпаније и Југославије у прве четири декаде XX века, односно историјском оквиру, политичкој и економској ситуацији, интелектуалној традицији и културној клими, као и политизацији културних и националних питања у обе земље. Темелито али синтетички приказане су историјске прилике у Шпанији, као и пресудна политичка збивања (проглашење друге републике 1931, њен слом и братоубилачки рат). Нарочита пажња посвећена је улози интелектуалних и књижевних покрета (*Генерација 1898*, *Генерација 1914*), потрази за суштином шпанског бића и дихотомији о две Шпаније. С друге стране, представљено је приближно исто време на нашем простору, буран период стварања СХС и Југославије, економска криза и политичка превирања, као и успон левих струја – све што је у југословенској јавности могло да представља подлогу за примање шпанских тема. У поглављима **I.7**, **I.8** и **I.9**, истраживањем аналогија у оба контекста, кандидаткиња објашњава како су опште погоршање прилика у свету и избијање рата у Шпанији, а у Југославији све ближа најавна агресије фашизма и диктатура, створили услове за занимање наших људи за шпанску ситуацију. Подвучено је да је у Југославији покрет групе напредних писаца левичара пратила појава динамичних часописа који су посветили знатан простор догађањима у Шпанији (у Београду, Загребу и Сарајеву: *Критика*, *Култура*, *Печат*, *Нова литература*, *Наша стварност*, *Преглед* и други). Осветљен је и феномен тзв. шпанских бораца из Југославије (њих преко 1600), који су сведочанствима са лица места покренули лавину написа о овој земљи. Други сегмент дисертације - **II** - чини систематска анализа корпуса, сакупљеног из југословенске књижевне периодике тридесетих година XX века. У одељцима **9.1** и **9.2**. М. Иносављевић Вучетић се осврће на преводе књижевних дела шпанских аутора код нас, констатујући да су они били иницијална каписла за пролиферацију шпанских тема. У фокус њеног истраживања ушли су текстови преведени са шпанског, али и са других језика (руског и француског). У поглављу **9.3**. истражене су критике, прикази и белешке наших аутора о издањима дела преведених са шпанског (преводи Сервантеса и Унамуна и других аутора, као и прикази превода информативних текстова, вести, итд.). **9.4**. Докторанткиња наводи да избор стилски и формално различитих текстова за превођење осликава уређивачку политику часописа и истиче да захтеви за превођење одређених аутора/дела нису увек били књижевне природе, већ њихова друштвена корист. У том смислу се и уочава функционална надмоћ нефункционалних жанрова у односу на чисто књижевне, чији је одабир, како се чини, био више плод случајности или неког повода (Лоркино убиство, на пример). **II.10**. Под насловом „Нефикционални жанрови“ М. Иносављевић интерпретира критичке осврте југословенских аутора на разнолике шпанске теме које су нашле места у југословенској периодици истраженог периода. Овде су увршћени и тумачени жанрови на размеђи књижевности и публицистике - студије, огледи, есеји, путописи, мемоари, хронике, дневници, полемике манифести, памфлети -. Та група радова је најобимнија и чини окосницу њеног истраживања. **II.11**. У овом поглављу докторанткиња тумачи публицистичке текстове о шпанским питањима, бројне и разнородне, али важне као показатеље интереса и интересовања уредништва листова и часописа, публике и епохе. Ти прилози су хомогенизовали читалачку публику и допринели конституисању представе о Шпанцима и њиховој култури. Глава **II.12**. бави се поезијом југословенских аутора инспирисаних Шпанијом. Регистроване су песме Р. Зоговића, Ч. Миндеровића, Ј. Поповића, А. Боглића, али и данас готово непознатих В. Брезнанца и Е.Тремла. Докторанткиња се посебно осврнула на песму „Анита“ Душана Матића, која је постала симбол свих жртава у рату и која „се рецитовала у кућама, на приредбама и излетима“. **III**. Овај сегмент насловљен је **Слика Шпаније у југословенској књижевној периодици тридесетих година двадесетог века на српскохрватском говорном подручју**. Перцепција Шпаније је на нашем подручју, до истраженог периода, функционисала у стереотипима (егзотика, фламенко, страстност). Међутим, присуство шпанских тема у књижевној периодици, првенствено вести о збивањима на Иберијском полуострву, у доброј мери је допринело деконструкцији стереотипа, а самим тим и бољем познавању Шпаније и њене културе. **13.1**. Југословенској читалачкој публици су кроз

периодику пласирани одређени сегменти шпанске уметности (књижевност, позориште, сликарство, кинематографија), углавном идеолошки обојени, а подстакнути друштвеноисторијским и економскополитичким приликама у обе земље. Поред класика (Сервантес, Лопе де Вега, Калдерон), присутни су савремени песници Хименес и Гарсија Лорка. **13.2.** Докторанткиња објашњава како је у југословенској јавности снажно одјекнула Унамунова побуна против примата науке, а без дубинског промишљања тог Унамуновог става и правог познавања његове филозофије, што, по њеном суду, говори о једностраном виђењу шпанске интелектуалне ситуације од стране наших људи оног доба. Једнострано је и то што су до југословенске јавности стизале искључиво вести о одбрани културе и образовања у републиканској зони, а тиме и представа да интелектуалци који бране живу културну делатност, образовање и науку, стоје искључиво уз владу Народног фронта. Поменуто заблуда наше јавности указује на чињеницу да је канал социјалне литературе и леве штампе био далеко најпроходнији у датом периоду на овом поднебљу. **13.3.** Верски аспект Шпаније тема је значајног броја текстова. Он је представљен на два начина: преко прилога који обрађују мистицизам и оних који се баве тзв. верским фанатизмом Шпанаца. О мистицизму као урођеној особини шпанског народа читалац југословенске књижевне периодике могао је да сазна из текстова о Калдерону и Унамуну. Друга група написа далеко више је утицала на преувеличавање религиозног аспекта шпанске културе и нације. У колективној свести Југословена стереотипна представа о Шпанцу као верском фанатику показала се као отпоран механизам, тешко подложен променама. Ову постојану представу, незнатно пољуљану од стране левичарске пропаганде, Франков режим је након рата у потпуности рехабилитовао. **13.4.** О шпанском проблему, тј. сукобу модерне и традиционалне Шпаније, расправљало се и на страницама југословенских међуратних књижевних часописа. Док су једни (Барух) сматрали да је проблем Шпаније укоренен дубоко у историји и да су чести грађански ратови покушаји да се реши национални проблем, други су покушавали да протумаче дуализам као одлику шпанског карактера отелотворену у Дон Кихоту (В. Кораћ, Б.Радица, Ј. Табак и др.). Једно од најкомплекснијих промишљања наших аутора о судбини Шпаније кандидаткиња види у есеју „Трагична мисија Шпаније“ И. Петковића из 1938. У потпоглављу **13.4.1.** кандидаткиња преиспитује слику шпанског карактера у нашим књижевним часописима тог периода и сматра да је улога тих гласила у асимиловању представа о шпанском националном идентитету била пресудна. Домаћи интелектуалци посматрали су судбину Шпаније стрепећи над судбином властитог народа. У Дон Кихоту, најаутентичнијем симболу шпанског карактера, видели су себе, независне духове са практичним ангажовањем у култури и друштву. **13.4.2.** Сервантес и *Дон Кихот* заузимају почасно место при поистовећивању витеза из Ла Манче са изворним шпанским човеком. О Сервантесовом роману и његовом протгонисти пишу М. Ристић, Боривоје Јефтић, Рубин, И.Г. Ковачић, А. Илић, Вујић, Жанко, Кораћ, Калми Барух и други аутори. **13.5.** Интересовање светских димензија за Шпански грађански рат допринело је потврђивању слике Шпаније као трагичне, насилне и драматичне земље. Наша међуратна књижевна периодика, махом левичарска, фаворизовала је републиканску представу Шпаније. У начелу, црна Шпанија била је франкистичка, док је романтична Шпанија била републиканска. Кандидаткиња констатује да се у овом периоду намеће редефиниција слике Шпаније код домаћих аутора. Дobar број њих, тражећи корене Шпанског грађанског рата, узроке сукоба виде у борбама регионалиста против централиста, антиклерикалаца против католика, левичара против десничара, надничара против латифундиста, радника против индустријалаца, итд. - једног друштва у процесу модернизације. Било да узроке сукоба траже у историјској прошлости или у актуелним збивањима, наратив о две Шпаније постаје опште место при проучавању и тумачењу Шпанског грађанског рата у југословенским литерарним гласилима истраженог периода.

Закључак обухвата стране 216 до 223.

Извори броје 185 јединица и обухватају стране 224 до 234.

Секундарна литература садржи 157 јединица на српском, хрватском, шпанском и енглеском језику и обухвата стране 234 до 247.

Прилог тези доноси списак југословенских књижевних часописа и периодичних публикација из којих је кандидаткиња ексцерпирала корпус, њих 44, са подацима о главном уреднику, сарадницима, трајању, првом и последњем броју, оријентацији; азбучни регистар места (предњачи Београд, затим Загреб); такође садржи попис југословенских књижевних часописа и периодичних публикација са

књижевним прилозима на српскохрватском језику, са годинама у којима се јављају шпанске теме.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Овом дисертацијом обављен је обиман посао дефинисања корпуса увидом у библиографске регистре и периодичне публикације похрањене у библиотекама и другим културним и образовним институцијама Београда и Новог Сада, а потом ексцерпирања грађе која се у југословенској књижевној периодици 30-их година XX века бави шпанским темама. Следили су селекција, систематизација, класификација и испитивање корпуса састављеног од жанровски, формално, садржајно и квалитативно различитих текстова, па тек онда њихово тумачење и анализа. То је неопходни темељ на коме почива ова теза, те чини њен значајан сегмент.

Обављен посао вредан је пажње стога што идентификује и успешно издваја текстове о шпанским темама, а знамо колика је тематска разумејаност прилога из периодике. Сада је све на једном месту, груписано и погодно за даља истраживања. Докторска дисертација Милице Иносављевић показује да се о шпанским темама директно или посредно оглашавају значајна имена југословенске међуратне књижевности, критике и филозофије: Калми Барух, Хајим Алкалај, Владимир Вујић, М. Крлежа, Р. Зоговић, О. Бихаљи Мерин, Ч. Миндеровић, Милан Предић, Богдан Радица, Милан Марковић, Марко Ристић, Тин Ујевић, Аугуст Цесарец, Милош Црњански и други. Неки од њих се јављају и у улози преводилаца (Душан Матић, Коча Поповић, Хајим Алкалај и др.). Овај рад је значајан јер баца другачије светло на југословенску књижевност и њене учеснике 30-их година XX века. Такође, доприноси сагледавању шпанског доприноса формирању односно сазревању и разграничавању националног литерарног система (југословенског, односно српског и хрватског).

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији:

Иносављевић Вучетић, Милица, „Етнички аутостереотипи у шпанским паремијама (I)“. *Свеске*, 124, 2017, 197-203. <http://www.malinemo.rs/sveske/sveske-2017> (коаутор Верица Петковић)

Иносављевић Вучетић, Милица, „Етнички аутостереотипи у шпанским паремијама (II)“. *Свеске*, 125, 2017, 149-155. <http://www.malinemo.rs/sveske/sveske-2017> (коаутор Верица Петковић)

Иносављевић Вучетић, Милица, „Јачање хиспанске традиције у Југословенској књижевној периодици за време Друге шпанске републике и Шпанског грађанског рата“. *Свеске*, 123, 2017, 170-176. <http://www.malinemo.rs/sveske/sveske-2017>

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација Милице Иносављевић Вучетић испунила је свој циљ, а то је да сакупи, класификује и систематизује, опише, анализира и вреднује обележја дефинисаног корпуса, у циљу представљања Шпаније, њене стварности, народа и културе тадашњој југословенској јавности, а потом и потраге за шпанским националним, и, на следећем нивоу, и властитим идентитетом. Снажни утисци, првобитно о политичким, економским, друштвеним и културним дешавањима у Шпанској републици, а онда и Шпанском грађанском рату и његовим последицама, нашли су се у жижи левих интелектуалаца Југославије у наведеном периоду. Све до тада о Шпанији се претежно писало импресионистички и романтично; она је за многе била непозната земља, те су оскудне информације стварале забуне и постајале предмет противречних и погрешних тумачења. Тридесетих година двадесетог века догађаји у Шпанији нашли су се у центру, како светске пажње, тако и домаће јавности, а то се у значајној мери одразило на периоду, по дефиницији лако рецептивну на актуелности. Почетна претпоставка овог истраживања, да је по обиму и интензитету присуства шпанских тема у књижевној периодици и у југословенској средини уопште, ово био јединствен феномен (имајући у виду наше недовољно развијене везе са Шпанијом и слабу хиспанистичку традицију до тада) потврђена је овом докторском тезом.

Детаљно критичкоаналитичко сагледавање истражене грађе показало је да се у њој јављају две

тенденције: изношење чињеница из шпанске историје и савремености, с циљем бољег разумевања тога што се збива у Шпанији, док је друга била у складу са потребом наших књижевника за истраживањем узрока тешког стања, а потом и дубљег смисла и суштине шпанског. Тиме југословенска књижевна периодика постаје структурни оквир за промишљање шпанског карактера и праве Шпаније, као и мост солидарности нашег народа са блиским шпанским народом. Упркос дистрибуцији стереотипа, која неизбежно прати представу о страниј земљи, повећано присуство шпанских тема у југословенској јавности тридесетих година XX века донело је веће и темељније познавање Шпаније и њене културе, али и пробоју њене књижевности на овим просторима. Коначно, полазећи од имаголошке тврдње да опис другог увек преиспитује виђење које имамо о себи, једна од хипотеза рада, сада потврђена, јесте да су југословенски књижевници тридесетих година двадесетог века преко *Дон Кихота* и судбине Шпаније истраживали и нашег човека и судбину наше земље.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА:

Кандидаткиња Милица Иносављевић Вучетић је својом докторском тезом стрпљивим прикупљањем материјала и његовим пажљивим испитивањем дефинисала обим, садржину и значај корпуса шпанских тема у југословенској књижевној периодици 30-их година XX века, што је досад био необављен посао у истраживању укупних југословенско-шпанских књижевних, културних и историјских веза. Њен рад је убедљиво доказао да је та грађа необично богата, имајући у виду нашу дотадашњу скромну хиспанистичку традицију, и да као таква пружа вишеструке могућности за проучавање, свакако међусобних контаката, али и српске (хрватске) књижевности, српске (хрватске) периодике и преводилаштва.

Овај докторски рад показао је како су превирања везана за шпанску Другу републику и грађански рат покренула у Југославији велико интересовање, а у периодици лавину чланака и белешки о Шпанији, њеним људима, култури и уметности. Назначио је тематске, идеолошке и поетичке координате те грађе и указао на проблематику коју покреће. Објаснио је да су југословенски књижевни часописи леве опције били отворен канал за писање о Шпанији, и да су се њихови уредници, новинари, дописници и преводиоци солидарисали са шпанским народом и републиканском страном у сукобу. То политичко и хумано саучествовање отворило је пут шпанској култури и књижевности и допринело њеном већем присуству код нас, а на друже стазе и њеном бољем познавању и разумевању. Милица Иносављевић Вучетић убедљиво је доказала да су управо захваљујући овом феномену Југословени први пут на страницама књижевних гласила чули за Лорку, Хименеса и Албертија (између осталих) и имали прилику да читају њихова дела на српскохрватском језику. Драстично је проширен опсег шпанских књижевника познатих на овим просторима, до тада готово искључиво сведен на Сервантеса, Бласка Ибањеса и Унамуна (нарочито у Србији). Начињен је огроман корак у упознавању наше средине са шпанском културом. Ова теза упућује да се истраживање са периодике прошири на друге видове присуства шпанских тема у југословенској књижевности и култури у назначеном периоду, али и, сасвим конкретно, на сагледавање деловања шпанског елемента на писце који су тада стварали и били под његовим упливом, попут Андрића или Црњанског. Указује и на могућност истраживања заоставштине шпанских бораца са ових простора. Докторска дисертација Милице Иносављевић Вучетић поставља темељ и трасира пут за даља проучавања ове незаобилазне теме у српској (хрватској) хиспанистици, и представља корисно полазиште за такво испитивање. Она доказује да се ради о једној од најчвршћих спона које везују Шпанију и Југославију (односно земље које су је некада сачињавале).

X ПРЕДЛОГ:

На основу прегледа, вредновања резултата и укупне оцене дисертације **Шпанске теме у југословенској књижевној периодици тридесетих година XX века на српскохрватском говорном подручју** Милице Иносављевић Вучетић, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да усвоји овај извештај и кандидаткињи одобри одбрану пред комисијом у потписаном саставу.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Др Јасна Стојановић, Филолошки факултет, Београд
2. Др Александар Јерков, Филолошки факултет, Београд
3. Др Ивана Лончар, Универзитет у Задру